

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

[Super Infortiato 1]

Bartolus <de Saxoferrato>

[Venedig], 29. Juli 1493

De iure codicillorum

[urn:nbn:de:bsz:31-319110](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-319110)

tutum: vt dixi. s. ita intelligas qd ei que quis lefit per illu actu fit saluu ius recuperandi ptra inferentē metu: ut dixi. s. in pximo casu. Habemus uidere duos casus dubios quos infra dicam.

Tertio casu habet locū iste ti. qñ impedio ali que uolētem testari de nouo: ut. s. l. i. in prin. ita dicit glo. rubri. Circa hoc distigue latius: aut iste qui impedit est pximior successurus ab inte. z hereditas auferit sibi z applicat fisco: ut in pn. l. i. Etur ille hz priorē in gradu uel equalē z sibi nō preiudicat: ut. l. ij. §. fratris. s. e. ita tenet glo. in pn. l. i. **S**ed cōtra hoc op. s. determinatū ē qd qui cogit testatorē instituere aliū facit locum huic ti. sed qui impedit testatorē uidet eū cogere relinquere ueniētē ab inte. z. l. p. ficiunt in pn. z. l. si quis cū nullū. j. ti. i. Rñ. si cōstaret qd ego impediui testatorē uolētem testari z institue re aliū pcederet oppositio. sed qd in glo. dicit in telligat qñ pbatur qd qd pbibuit aliū testari sim pliciter. forte enī si testator fecisset testm̄ instituit set ueniētes ab inte. z distinctio pcedens facit ad questionē de eo qui interfecit consanguineū suū: utruqz succedat ei: z si nō: utruqz succedat fisco. quidā habēt hanc. q. factā per By. in l. sequens gradus. s. ti. i. ueritas est qd distiguatur aut in terfectus erat pximior: aut ulterior. primo casu bona p. ficanf. secūdo nō: ut. l. cū rō. in fi. de bo. dā. z. l. ab hostibus. §. i. s. fo. ma. interficiens nō nullo mō succedit per dictas. ll. Quarto casu hz locum iste ti. qñ quis phibet testari aliqē q uolebat mutare primū testamētum: ut. s. l. i. in pn. ita dicit glo. rubri. Circa hoc distigue: aut ille q phibuit nō erat institutus ipse nec filius ei vel seruus z sua phibitio nō impedit succedere insti tutos in pmo: ut hac. l. iij. §. fratris. z qd no. in. l. i. in prin. qd intelligo nisi p. staret qd testator uolebat mutare primū testm̄ respectu heredis insti tuti z uolebat instituere aliū: z tunc p. inde est ac si coegisset testatorē illū instituere ut in pcedēti bus dixi. facit ad p. dicta qd factū phibentis non nocet legatarijs z fideicommissarijs cōneis: z eadē rōne nec institutis cōneis: ut. l. i. §. sed si legatū: z. l. p. xi. in fi. s. e. sed si erat institut. alius qd filius uel heres phibentis: tūc si erant in prāte tēpore prohibitionis: lz nō essent tpe adite hereditatis dicitur indigni z hereditas fisco applicatur s. m. oēs: ut. s. e. l. i. §. i. z. j. qui. nō cōpe. bo. po. l. i. in fi. sed si erāt sui iuris tpe phibitionis z adite hereditatis sunt opi. s. e. l. i. tamē By. tenet illā qd fit idē qd supra. pōt esse rō: qd ppter p. iunctionē psonariū uidet phibens phibuisse soluz fauore illoz. ar. l. pe. j. de bo. libe. Itē predicta uera nisi illi instituti essent successuri ab inte. tunc enī phibitio tertij nō nocet. ats impedit succedentes ab inte. ut dixi in casu pcedenti: multo fortius h. Pono casum in terminis. maritus phibuit vxorem testari uel testmētū factū mutare ad hoc ut succederēt oēs filij. certe nō impedit ppter hoc successio filioz ppter ea qd dixi. Preterea tā pater phibens qd mater sunt in equali gradu filio: ideo par cōiunctio oēm suspensionē tollit: ut. l. non solum. de ritu nup. maxie hodie quo iure mater hz de necessitate filium instituere in aliquo: ut in aut. ut cū de app. cog. §. aliud quoqz capituluz. Si uero ipse phibens erat institut. in pmo testō tunc aut cū alijs aut solus. primo casu alijs non nocet: nisi etiā ipsi dolū cōmiserint: ut. s. l. i. in fi. z. l. ij. §. fratris. z semp intellige: nisi constaret qd testator uolebat mutare etiā quo ad institutionē alioz. Si nō erat institutus solus z tunc aut ipse solus erat etiam successurus ab inte. z hereditas

applicat fisco: ut. l. i. in prin. s. eo. aut nō erat successurus in aliquo uel nō solus. z i hoc sunt opi. s. l. p. xi. §. fratris. nā quidā dicit qd succedunt alijs ueniētes ab intef. uel in totum si erant ppin quiores uel ex parte sua si erant i equali gradu. z sic factū vnus nō noceret alteri. hoc est qd p. dest. ptra istā opi. est. C. e. l. i. z qd dixi. s. in pmo casu. s. qñ qd compulit instituere se. idē enī uide tur esse siue cōpellā ut me instituas siue qd in isti tutione facta p. seueres. z iō alijs dicit qd succedit fisco tūc. z ista opi. placz per. l. i. C. e. Rec ob. §. fratris. qd ibi loquit quādo prohibuit testari de nouo ad illum casum tūc referet: ut ibi no. s. m. illā opi. hoc semp intelligas nisi cōstaret qd uolebat mutare testamētū z instituere ueniētes ab in tes. uel alios certos: tūc enī illi subuenitur s. m. ea que dixi. s. circa primū casum. **Q**uero quādo hereditas applicat fisco utrum legata remaneāt ualida. Tex. uidetur qd sic in. l. i. §. sed si legatuz. s. e. z. s. l. p. xi. in fi. qd intellige nisi legata essent relicta filio uel seruo prohibentis. eadā ratione quā supra dixi de institutione nisi constaret testa torem uoluisse mutare uoluntatē etiā quo ad le gata. ita intelligo. l. eū qui. in fi. de his quibus ut indig. **Q**uero qualiter probabit qd quis pro biberit aliqē uelle testari uel testamētū muta re. Rñ. duo oportet probare. s. qd ille uolebat tes tari. Item qd ille alius phibuit sibi: ut. s. e. l. i. in prin. h. aut phibitio probat si impediāt introire notariū uel testes: ut. s. e. l. i. in pn. z. l. marcellus in fi. ad trebel. z. l. eū qui. in fi. de his q. ut indig. **Q**uero pone qd testator dixit corā duobus uel tribus testibus uel etiā corā notario qd ipse fece rat testamētū coactus z qd libenter mutaret sed omittit ppter timorē: an sit sufficiens probatio. Rñ. si diceret simpliciter ppter metum nō expri mendo a quo esset illatus puto qd nō ualeret ali quid. nō enim pōt sua simplici uoluntate remo uere testamētuz qd ante fecerat: ut. l. sancim. C. de testa. sed si diceret sibi metu illatū a substitu to: tunc satis eum indignū reputare uidet. z tūc hereditas applicatur fisco: ut. l. hereditas. C. de his qui. ut indig. **Q**uero utrum hereditas ue niat ad fiscum siue sit adita hereditas: siue non. Rñ. qd sic: ut. l. p. xi. in fi. dū dicit caduca. facit qd dixi. s. ti. i. l. sequens gradus. in prin. **Q**uero iuxta. l. nostrā pone qd tempore facti testamenti nulle iniurie fuerunt facte per uirum vxori sed p cefferant iniurie z uerba: s. uiruz ex hoc uir repu tetur indignus. Inno. in simili uidetur determi nare qd sic. ex de offi. dele. c. cām m. fimonij. dixi l. i. §. qd onerāde. quarū rerū ac. nō datur.

De iure codicilloz. Rubrica.

Istoz formas uide in Spe. de instr. edic. §. uiso. p. tinua z querat ut in glo.

Ex. l. sequenti.

Clausula si nō ualet iure testamenti ualeat iure codicilloz quid importet z que persone uide antur grauari: ibi. Genio. Et an ualeat cū testōr dicit uolo qd ualeat iure testamenti z codicilloz ibi. Secundo. Et quid si dixit uolo qd ualeat iure testamenti uel saltem iure codicilloz: ibi. S. quid. Et quid si reperitur scriptum z uoluit ualere uel iure codicilloz: ibi. Sed qd. Et an pre dicta clausula operet quādo testamētū est im perfectum ratione uoluntatis: ibi. Quarto. Et quid operetur cū testamētū non ualeat ex causa preteritionis: ibi. Quinto. Et an idē sit in testa mento nō ualido p. teritōe posthumi: ibi. Sexto.

Distigua tur. Alijs i terfecit p. san guineū utz fisco succedat ei. z uide bar. z qd ibi dixi in. l. fi. d. bis q. ut in dig. p. bal. in. l. eā quā. in. iij. col. C. d. fideicō.

Quero qd liter. Adde qd no. in. l. p. xime. de his qd in test. de. l. e. l. i. l. scō. §. i. de p. d. e. de. z in. §. le gati. in. d. legat.

Cōno uale ret. fac. ter. z qd ibi dixi in. l. fi. qd. §. i. s. n. i. adde qd no. bart. in. l. in testō. d. fideicō. li. adde bal. l. i. nostrā. C. de testa. in. vici. col. vbi t. j. p. bar. b.

Cue one rāde. Adde ter. i. l. miles. §. veteran. de test. mili. e. in. l. si iure de le. ij.

De codicil. Rubrica.

Epist. me. vi. de for. mas codicil. loz in Spe. de instr. edi. §. vi. de l. pugna. b. Glo. vi. cut. Adde q. de clausula ista voluit bar. l. i. si ita de aur. r. ar. le. r. qd ipoz ter h. clausula codicillaris: r. q. p. nevideant p. ea grauari r. quid si non est apposta clausula codicillaris i te stamēto: sed dicit q. voluit testm. va lere oi melio ri iure r. mō quo valere pōt: vic q. p. inde est acti esset clausula codicillaris. l. cu. pater. §. filius ma trē. de le. ij. a similitudie rationis fm bal. r. ange. ibi qd no. et hoc probat tex. optimus in l. codicil. lis. §. h. r. ibi bar. r. imol. j. de leg. ij. vbi sufficit e quipollens. sed aliqui l. materia hui' clausule vide p. bal. r. imo. in l. posthu. mus. §. si pa ganus de in. iu. testa. r. qd no. bal. in. l. ticia. i. i. col. de inlu. test. c. Pōderā da. Istud di ctū mibi sp. est vsum nō veruz: qz rō ppter quaz se sūdāt oēs doc. in. l. si li. o. j. de leg. i. r. ibi vide bos per me post bart. in vi. col. est q. act. ex testō r. officiu iu. dicis ad fi. deicōmissuz restitucōdū trāsmittitur vt. §. s. etiaz qd debetur fideicōmissū ex codicillis ppter vtilis actō ex testō vt habes p. glo. l. i. c.

Et quid si testator dicat si nō ualere iure testa menti ualeat iure codicilloruz: ibi. Septimo. Et quid si dixit si nō ualeat iure testamenti ualeat oī iure quo ualere possit: ibi. Octauo. Et qd si nō ualeat ex ui exheredationis: ibi. Nono. Et an cū testamentū rumpitur per ptra tabu. an clausula aliquid operet: ibi. Decimo. Et quid si testamē tum rumpat agnatiōe sui heredis: ibi. Undeci mo. Et quid si testamētū rumpat: qa hereditas nō est agnita. ibi. Duodecimo. Et quid si testm nō ualere ppter defectū instituti incapacis: ibi. Decimotertio. Et qd si nō ualeat ppter defectū testantis: ibi. Decimoquarto. Et qd si testamen tum in quo sunt uerba si nō ualeat uel ualebit irri tatur per secundū: ibi. Decimoquinto. Et quid si in testamēto ubi est clausula sit substitutio pu pillaris: an porriget ad ta. pu. ibi. Decimosexto. Quid aut operent hec sba si apponant in co dicillis. si si non ualeat iure codicilloz ualeat iure cuiuslibet ultime uoluntatis prout melius uale re potest: ibi. Decimoseptimo. Et qd si in testa mento fuit facta substitutio pupillaris: r. in codi cillis ad testm factis fuit reuocata substitutio ad quid trabet aditio: uide in fi.

Epissime. C Si nō va

let qd ago vt ago nō ualeat vt pōt ualere. b. d. h. habemus uidere duo. primo illud generale si nō ualeat qd ago vt ago rē. de quo p. l. i. in. l. nō codicillū. C. de test. dixi in. l. i. §. si quis ita. j. de verbo. ob. Secundo ha bemus uidere spāliter materiā huius. l. r. singu. de vigore illius clausule que apponit in quolibz testamento si nō ualeat iure testamenti ualeat iu re codicilloz r. illud examinemus. C. Op. j. ad trebel. l. sceuola. Glo. sol. ibi uolebat codicillari. h. facere testamētum. Ideo Dy. distinguit: aut certū est q. quis uoluit testari r. nō ualeat iure co dicilloz nisi dicat: vt h. cū simi. aut uoluit codi cillari: r. hoc certū est: tunc ualeat: r. uerba directa trabunt ad fideicōmissuz: vt. d. l. sceuola. r. l. co dicillis. §. seiam. j. de le. iij. r. qd ibi no. in. l. sba ciuilibus. §. de vulg. r. pup. aut est dubiū: r. tunc aut in illa uoluntate est institutio heredis r. pre sumitur q. uoluerit facere testamētū. alias sec: vt. l. illud. §. tractari. j. e. r. l. nec codicillos. C. e. Venio ad materiā illius clausule examinandā per multas questioēs. Et primo quero quid im portet hec clausula r. que persone per hec uerba uident grauari. glo. dicunt q. uidetur rogati ve nientes ab intestato: vt. l. ex testamento. C. de fi deicō. r. ibi no. r. l. qui autē. in prin. r. ibi no. §. si quis omif. cau. testa. quod puto uerū quādo uenientes ab intest. succedunt. si enim succedūt ali qui ex testamento: puta si precesserat aliquod te stamētū quod nō est ruptum per istud secundū quod ualeat iure codicilloz: illi heredes qui suc cesserunt ex ipso uidentur rogati. Quicūqz enim aliquo non succedit uidentur rogatus: vt. j. e. l. si quis. cū nullum preterq. si essz heres ex testamē to postea facto: vt. j. dicam. Item aduertēdum est diligenter q. nō est simpliciter uer. q. habeat p. inde acti eēt rogati. Mā tex. in. l. querebat. §. de testa. mili. dicit vim testamēti in cām legati r. fideicō. r. codicillorū esse conuersam per. d. clau sulam. que uerba sunt multū pōderanda. nam ex testamento nemini acquiritur hereditas nisi adita regulariter. ita nō est ista directa institutio que trahitur ad fideicōmissum: vt infra dicitur. put iure fideicō. ualeat habet in se istā cōditionē si agnoscat: r. sic nō trāsmittit ad beredes nisi

quis agnouisset: vt. l. si ita legatū. §. illi si uolet. j. ti. i. si eni hoc adijceretur nō esset transferre vim testamenti in vim codicilloz: ab ea que erat in te stamento: quia tex. ille non uult sed in illis casibz in quibus hereditas nō adita trāsmittit in illis trāsmitteretur fideicō. nō ergo per oia est idez acti rogentur ueniētes ab intestato: r. ita dixi de facto. Secūdo quero quid si testator dixit uo lo q. ualeat iure testamenti r. codicilloruz an ualeat hec clausula. Uidetur q. non: quia inducā repugnantia: vt. l. vbi repugnātia. j. de reg. iur. In contrariū est casus in. l. si. C. e. Non ob. con trariū: qa quod dicit r. codicilloz debet exponi r. p. uel. r. hoc propter regulaz que est q. quādo copula r. ponitur inter incōpassibilia resoluitur in disunctā: vt. l. si ticio fundum. j. de usufruc. le. r. erit electio heredis q. petat iure directo uel fideicōmissū: ut. l. vl. C. e. r. j. ad trebel. l. recusare §. ticius. dum tamē nō eligat causam intestati in necē legatarioruz: tunc enim tenetur ex edicto si quis omif. cau. te. nisi testator nominatiz expse ei electionez permiserit: vt. l. qui aut. in prin. §. si quis omif. cau. te. idem si dixerit uolo q. ualeat iure testamēti uel codicilloz. per. e. l. Sed qd si dixit uolo q. ualeat iure testamēti saltē uel iure codicillorū. Rñ. arbitror q. tunc nō possit elige re heres. nam illa coniunctio diminutua saltem habet illud importare: vt si primo modo. i. iure testamenti nō potest ualere deueniatur ad illud quod est minus: vt. C. de emē. ppin. l. i. patet ex regula gramaticali de cōiunctione diminutua. unde dicit si non potes mihi dare bisantium sal tem commoda denarium. Sed quid si repe ritur sic r. uoluit ualere uel iure codicillorū non dixit iure testamenti. Rñ. q. dictio uel. quando apponitur uni orationi uel dictioni tantū sumi tur pro saltem: vt. l. si stipulatus. §. adhiberi. j. §. fideiuf. perinde acti dicerem testamenti uel sal tem codicilloruz. Tertio quero an hec clausula si nō ualeat rē. habeat locum quando testamētū non ualeat propter defectum solēnitatis omisse. Tex. r. glo. q. sic: vt. l. codicillis. §. h. j. de lega. ij. r. l. ex his uerbis. C. de test. mili. r. no. in auē. ex cau. C. de libe. prete. Quarto quero quid si te stamentum non ualeat rōne uoluntatis imperfe cte: quia anteq. impleatur mortuus est testator. vtrum tunc operetur illa clausula. Tex. uidet q. sic. C. e. l. si. circa medium. In contrariū facit. l. si deicō. §. i. j. de lega. iij. r. l. ex ea scriptura. §. de testa. r. ibi uidetur tex. r. hoc puto uerum. Non ob. l. vl. C. e. quia intelligo uoluntatem imperfe ctam ratione alicuius solēnitatis nō uoluntatis. no. glo. in. l. si is qui. §. de testa. Quinto quero quid si testamētū non ualeat ex causa preteritio nis: an tūc illa clausula operet. Glo. in auē. ex cā. r. q. nō r. fuit additio noua. Ja. bal. r. ātqui glo. tenent contrariū ut refert ZBar. fill. in auē. ex causa r. est casus fm hoc in. l. si patroni. §. h. j. ad trebel. Dy. r. alij moderni tenēt illam opi. op ponentes contra illam glo. r. pbant sic. ista sunt paria reliquere a uenientibus ab inte. r. dicere si non ualeat iure testamenti ualeat iure codicillo rum: ut no. in. l. ex testamento. C. de fideicō. r. l. qui autē. in prin. §. si quis omif. cau. testa. r. per Dy. in. l. codicillis. in fi. j. de lega. ij. Sed si testa tor dixisset legata trān debere a uenientibus ab i te. sine dubio filius teneret: ut. l. si quis cum nul lum. j. e. in prin. r. ita tenēt doc. Sed contra hoc uidetur expresse. j. de lega. iij. l. ij. ubi a filio pre terito nō pōt relinqui fideicōmissum. Rñ. a filio preterito nō potest relinqui nominatim: ut ibi.

A ij

cōmu. de le. r. uimus i. l. i. de testa. ergo eadem ratioe rē. re perio rapha. h. q. dicit q. istud dictuz est uerisimū r. q. v. l. cu. q. rebatur. vi cit q. testm ppter clau sulam codi cillare ualeat iure codicil loz non trā dicit q. trā fundat rē. dicit tū tene re mēti ocm bar. propter auctoritatez ipi' r. ppter capita iudi cū q. q. p. mū vnuz ca piunt nō po test ab eis e uelli. r. uide eū p. Imol. in. l. qd ita. in p. ad tre bel. q. faciūt ar. §. bar. d. An uale at. Adde bar to. in. l. si. C. de codicil. c. Nec clau sula. Et hec clausula ex ponit. i. qua tenus nō ualeat. r. sic p. te possit uerificari fm bar. r. doc. f. l. stichus q. meus erit. b. le. i. r. bar. h. i. ij. q. r. bar. in auē. ex cā. C. de libe. prete. f. C. Puto uerum. Et de ueritate huius. q. ple nissime dixi post alios in auē. ex cā. in .xv. col. cu. se. C. de libe. prete. g. C. Preteri tione AD. DE bal. idēz tenent cōi lio. cccxiiij. i. volu. r. ibi etiā uide an tūc filius de trahat duas quartas uel vñ tantum r. de fdicta clausula uide oino bal. cō filio. cccclxiiij. iij. ij. vol. r. eo. vol. cōfilio. cccclxij. r. p. pau. de ca. confilio. l. r. ccl.

Reuocatur. Contrariū tenuit bar. in l. q. filiabus: in fi. de le. i. et imo ibi se remittit ad notata per se in l. filio preterito. s. de iniust. rup. irritoq; test. magis cōmunis opi. est. cū bar. in d. l. qui filiabus in fi. et sic contra bar. hic quia omnes sequuntur opi. bar. in d. l. qui filiabus. per. l. generali ter. s. ex testamento. j. de fideicō. liber. maxime quia testator apponendo clausulam co dicillare videtur in genere cogital se de hoc ca su lz i specie nō potuerit cogitare qd satis sufficit. l. q. iure mi litari d. test. mili. l. sub p. textu. la. ij. de transac. et ibi p. doct. et ad iura alle gata p. bar. h. potes res pōdere plu ribus mōis primo ad. l. si vnq; q. lo quis in do natione que si valuis; di minuta fuis set legitima filij. secus in legatis que non minuūt quartam. l. pap. s. quar ta. s. de iof. te. ad. l. sicut certi. pōt vi ci q. ibi non fuit apposta clausula co dicillaris p quam possit dici testato rem in gene re cogitalse. dixi piene in aut. ex ca. de libe. pte. cuz bar. in d. l. q. filiabus trā scunt ibi cō muniter do cto. et bal. in d. auē. ex ca. in op. ij. i an tepe. colū. et bal. et sal. in l. fi. C. d. co dicil. et sal. et pau. de cast. in. l. i. C. de heredi. insti. fulgo. in. d. auē. ex cau. sa. j. dau. de cast. in. d. l. si cut certi. de testa. mili. et i consil. lvi. incipiente p clar. et egre gius. et i du obus p filijs ibi requē. et

sed relinqui generaliter a uenientibus ab inte. et ita loquitur in d. l. ij. et hec uera in iaz nato prete rito. Sexto quero quid si filius posthumus sit preteritus. Et idem: ut. l. si quis cū nulluz. j. e. Hoc moderni ut dicit Jaco. de bel. et quasi omnes dicūt q nos debemus inspicere hba te stamenti. aut enim dicūt si non ualet et. sic sunt presentis temporis: et tunc testamento rupto p natiuitatē posthumi non debentur: quia deficit cōditio: qa uerum est illo tempore ualuisse. pba tur per. l. si ita scripsero. j. de le. ij. de au. et ar. le. l. si ita. et l. si a colono. et l. cū stipulamur. et l. si sti palatus fuerim. j. de sbo. ob. j. e. l. quedā. ij. rñ. sed si non diceret si nō ualet et. sed diceret non ualet uel ualebit et. tunc porrigitur ad testamē tum quod rumpitur natiuitate posthumi. ita di cunt predicti. hoc puto uerū si aliquis pterijt vē trē xpo. sue scienter: secus si ignorāter: qa nō co gitabat in perperuū habere filios. tunc nato po sthumo illud testamentū nō ualere iure codicil loz. pbo donatio inter uiuos ē ualidior q̄ fidei cōmissum qa nititur voluntate duoz: ut no. in. l. i. C. de pac. per. s. 30. in summa. sed donatio iter uiuos facta per natiuitatē filioz. reuocatur. p. l. si nunq; de reuo. do. ergo multo magis fideicō missuz. Preterea in testamēto militis inest clau sula tacite si nō ualet iure cōmuni ualeat iure mi litari: ut. l. iij. s. de testa. mili. Sed pone posthu mus nascit factō testamento: an illud ualebit iu re mili. potuit enim ualere si testator uoluit: et tñ nō ualuit si testōr hoc nō cogitauit. ut. C. de test. mili. l. si cū uel in utero: et s. de testa. mili. l. qui iu re et hoc puto uerū: maxime si illa clausula si nō ualet et. ponat magis esse de cōsuetudine nota rior q̄ q testator deliberet qd iporter. Septi mo quero quid si testator dixit si non ualere iu re testamēti ualeat iure codicillorum: an hec ver ba referant ad tēpus conditi testamenti: an ad futurū si contingeret testamētum nō ualere: du biū facit: qa illud uerū ualere reperitur in pre senti optatiui et in preterito imperfecto subiūcti ui: et h videt p̄sentis temporis. ita videt tex. fm vnā lec. in. l. cū stipulamur. put ē in tex. oportet ut quidā habēt. j. de sbo. ob. sed alij nō habent oz: sed tunc nihil ad ppositū. ad idē. l. qui rome. s. augerius. j. de verb. ob. fm vnā lec. et j. si qs inge. se esse di. l. ij. cū sua glo. In contrariū videt q illa uerba subiūctiui siue sint p̄teriti tēporis uel p̄sentis: possunt habere significatiōē futu ri: ut. l. si ita quis. s. scia. j. de sbo. ob. et ibi p. Ja. de are. in. l. stichū. et l. iter creditorē. j. de fideiuf. et l. si debitor. s. uerisimile. de cōtrahē. emp. et l. si cui libertas. post prin. de condi. et demon. et de uino tri. et oleo leg. l. cū certū: qa subiūctiui cum semp respiciat illud uerū. si illud esset futuri tē poris p̄sens uel preteriti subiūctiui pōt intelligi cū in futuro illud erit p̄sens uel preteritū q non cadit in p̄terito et presenti indicatiui. Cōcludo ergo q si aliud nō repugat assumā illā interpre tationē ut res potius ualeat maxime in testamē tis. j. de reg. iur. l. in te. et j. de re. du. l. quoties. et l. in ambiguo cū si. et sic uerba cōprehēdunt tē pus futurū. Octauo quero qd si dixit si nō ua let iure testamēti ualeat omni iure quo meli ual ere possit: an illud uerbum ualere pōt extensiuū cōprehēdat futurū tēpus. Sic ut dixi in. l. si ita

Imol. in. d. l. filio p̄terito. bal. tamē in. l. si totas. C. de inoff. testa. et bal. in fi. de codi. s. si. per bar. in consil. incipiente quidaz nomine lapus. et ang. hic tenet opi. bar. h. de quo etiā per ang. in. l. idem erit dicendum de test. mili. per ang. in consilio. cvi. et ccxvij. alias. cccxvij. et uide per ang. in cō. filio. cccxij. et bal. in. d. s. si. instituta eo.

.j. de aur. et ar. leg. ubi istā. q. perfecte examinatu Nonno quero qd si testamētū nō ualet vi exbe redationis. Rñ. si qdē testamētū est nullū ipso iure cā nō inserta: tūc idē qd in filio preterito: et eadē rōne si non ualet: sed impugnatur per que relā: tunc uidet q talia uerba nil operent: ut. l. ti cia. s. de inoff. test. et l. patronus. in fi. j. de le. iij. ratio qa cū testamētū dānet tanq; demētis meri to nō ualet iure codicil. ut. j. l. px. s. furiosus. cre do q nō est uerū hodie. nā querela nō expugnat hodie testamētū tanq; testator sit demēs. non enim est demētia ex heredare filij inserta iusta cā: sed impugnaf tanq; cā inserta nō uera uel nō pbata per heredē: qd pōt eē absq; aliqua culpa defuncti. et hoc apparet qa hodie cōseruātur le gata per aut. ex cā. fm opi. quā ibi tenco. et pba tur in tex. unde sumif: ibi ne filij falsis accusati onibus cōdēnent. que uerba referunt ad filium exheredarū inserta cā: lz nō uera: et sic testamētū expugnat per querelā. et hoc tenet qdam doc. et Ja. de are. et Ly. refert in aut. ex cā. qd puto ue rum quare dico q hoc casu illa clausula operaf. Sed contra hoc op. nā hodie ex cā p̄teritiōis uel exheredationis testamētū remanet firmū p terq; ad institutionē: et sic pz qa deficit cōditio illa si nō ualet iure testamenti et. modo in ueritate ualet iure testamenti saltem quo ad legata. Dicunt qdā q testamētū nō ualet et legata pe tunt cōdi. ex. l. sed tex. ibi in corpore dicit tanq; nō rescassum obtineat testamētum et sic ac. ex te stamento petunt: et sic fuit p̄nūciatū p dominū Thadeū de pepul: tūc dñm boñ. p hoc q acti. ex testamento petētur. uidet casus in. l. si. in fi. s. de here. insti. Quō ergo rñdemus ad s. Rñ. illa cōditio si nō ualet iure testamenti ualeat iu re codicilloz: ut. l. stichum qui mens erit. j. ti. i. et sic cū quo ad institutionē nō ualeat iure testamē ti. quantū ad institutionem operabit ut ualeat iu re codicil. nō quātum ad legata que debent per aut. ex cā ex testamento: et q h̄ditas debeaf uigore istoz uerboz pbat tex. in. l. querebat. s. fi. utrū aut d. testa. mili. et no. in. l. ex cā. s. d. testa. j. ti. ij. l. cōdicilli. in fi. facit. l. posthumus. s. si paga nus. s. d. iniu. rup. et irri. te. Decimo quero qd si testamētū rumpit per cōtra tabu. an aliquid operetur. Et idē q nō. nam lz rumpat per cōtra tabu. tamē ualet de iure ciuili: ut. l. et si contra. s. de vul. et pupil. et sic uidet q deficit cōditio qd uerū est de iure ciuili: lz nō pretorio. In contra rium pbo sic substitutio uul. concipit in eum ca sum si heres nō erit: et tūc sufficit q nō sit heres de iure pretorio: lz sit heres de iure ciuili: ut. l. s. et si sine. s. de mino. s. sed et quod pap. et l. i. s. si quis adita. ad tertul. ita in pposito sufficit si te stamētū nō ualet de iure pretorio. et hoc puto uerum. Undecimo quero quid si testamētū rumpatur agnitōe sui heredīs per. l. uell. uerbi gratia testator instituit duos filios equaliter: de mū unus decessit alio uiuo remanentibus ex co nepotibus qui reperiunt preteriti: an tunc ope ratur illa clausula si nō ualet et. Quidā q sic: ut. s. dictū est in posthumo q est uerū q̄tum ad legata que cōseruarent per aut. ex cā. nō tamen q nepotes fratribus debeāt iure fideicō. portio nem patris eoz: qa illa uerba operantur ut iure fideicō. debeaf id qd directo est relictuz: ut. d. l.

ADDE bal. cōfilio. xx. e .xxx. et. cccc. xl. i. uolu. et barba. p̄filio lz. et pau. de ca. p̄. lviij. et ro. consilio .ccxij. b. C. lxx. ma time et. imo la. p̄. l. i. filio preterito. in .xij. colū. s. de iniust. rup. et. c. Septimo qro. Cōsue tudo notari ozū nō debz oēse parti bus p q vid qd not. do. anto. i. c. qn tauallis. et in .c. cū cōtin gat de iure iurā. qd dicit etum retulū post bar. l. l. si societatez .s. arbitroz in. vi. col. p socio. d. C. potius ualeat. Et cuz hac opi. transit etiaz bar. l. l. fi. C. de codicil. et bal. in addi. spe. in tit. de instr. edic. in. xij. vel. i. iij. col. limi ta aut hoc p ut dixi. post l. ar. in. l. cuz stipulamur. de sbo. ob. e. C. p̄obaf in tex. Adde bal. in repe. l. in sus. in .xx. col. cū te de libe. et po sthu. et in. d. auē. ex ca. in .vi. col. s. libe. pte. et qd nō bal. in. l. con troneria. p glo. sing. ibi de trāfac. f. C. Decimo qro. Et uide de hac clau sula no. per bar. i. l. si ita d. au. et ar. le. g. C. Undeci mo qro. Qi de que dixi l. l. sculo ad trebel.

Quinto. decimo qro. De hoc habetur p bal. in l. posthumus. §. si. de iust. test. et i. l. i. de fideic. co. li. et in l. fi. C. eo. ad fi. per spec. et Jo. an. in ti. de iust. edi. §. pcediose vsi. pone.

Decimo sexto quero. Uide bal. an ge. et Imo. i. l. i. verbo ciuilibus. de vul. et pu.

Decimo septimo qro vide bal. i. l. i. in vi. col. vsi. et quero. C. e. et in l. querebas. ff. de test. mili. idē et bal. in fi. eo. §. fi.

¶ Iei q s. furio ius nō intel. Nota tex. dū dicit p oia et in oibus et abfentis et quiescētis loco habet: qz istū ter. reputat fin. ang. in l. i. in negocijs. ff. de regu. iu. ad illos q effecti sūt ciues alicuius ciuitatis et i. eo. p. iuile. gys appo. nōtur illa. d. ba in oibus et p oia habetur p ciuib: nā tūc per ista vba gemiata cefat fictio et dicitur veri ciues. iō in fi. mi. diē bal. i. i. p. tit. ff. in fin. in fi. vsi. q aliud est esse ingenuū et aliud hēri p ingenuo. tñ si ista verba pūgātur: qz dicat in rescripto vel p illegio bēaf et sit igenu tunc significat veritatez alle. l. i. §. fi. qd qd iur. et ibi bal. respōdit bar. in l. fi. ie pro emptore. ff. de vsuca. et iō semel vidi pultū q cū legit imabaf spurius dicebaf in pūile gio bēatur et

querebas. §. utrū. et d. l. posthumus. §. si paganus. sed portio filij decedētis non fuit directo relicta fratribus: imo nullo modo. ergo et. Preterea ipsi fratres nō tenent ad inuicē ad fideicom. qñ sunt instituti equaliter in tota et equaliter grauati qz tñ debet vnus alteri: et sic esset eluforiū: vt. j. ti. i. l. ab oibus. §. si ticio. in fi. et ibi no. per glo. se cus si partes essent dispares: qz tūc possent operari. ¶ Quod decimo quero qd si testamētū rumpatur: qz hereditas nō ē agnita seu adita quero vtrū tunc operet illa clausula. Credo q sic. vt. l. eā quā. C. de fideicō. et l. qui aut. in pn. s. si quis omif. cau. test. dum tamē dicatur si nō valet valebit iure testamēti et c. vel similia verba q trahent ad futurū. ¶ Tertio decimo quero qd si testamētum nō valebit ppter defectū heredis scripti in capaxis. Dico q illa clausula operat: vt. d. l. eam quā. fm vnā lec. ¶ Decimo quarto quero quid si testamētū nō valet ppter defectū testātis. Rñ. nihil operat: qz qui nō pōt testari nō pōt codicillari: vt. l. diu. §. codicillos. j. e. et l. ij. j. titu. i. In casu tamē pōt operari cū codicilli possint cōfirmari facilius q testm: vt. l. i. §. i. j. d. l. iij. facit qd no. in l. iij. s. de offi. testa. ¶ Quinto decimo quero qd si testamētū in quo sunt verba si nō valet vel valebit et c. irritat per secundū testamētum factū simplr: vtrum illud primū remaneat validum iure codicil. et qd dico simplr intelligo: qz nō dixit cassans et irritās quicqd est scriptum in primo testamēto: tunc eni qd operet illa clausula et c. dic vt. l. i. iure. j. de le. iij. vj q valeat iure codicilloz qz illa voluntas q valebat iure codicillari nō habuit dependētiā ad testamētū. sed si testamētū nō valebat assumat vires et iō per pñs testamētū nō irritat: vt. l. si quis cū nullū. j. e. cre do q primū totaliter sit sublatū qz per illa vba si nō valet videntur rogati veniētes ab inte. fm opi. cōem nō veniētes ex testamento: sed ista rō modicū cōcluderet fm ea que dixi. s. in. i. q. pro bo qz per scōm testamētū videt reuocatū qz qd continet in pmo: vt. l. si iure. j. de le. iij. l. i. s. itez si ipse. j. si cui plus q per. l. fal. eadē rōne est reuocata illa clausula si nō valet iure et c. Preterea in testamento militis tacite inest illa clausula: si nō valet iure cōi valet iure mili. vt. l. iij. de testa. mili. tamē faciendo fm primū tollitur nec expresse cōfirmaret i scō: qz iure mili. valere poterat: vt. l. querebas. de testa. mili. et ibi dixi. Cōcludo ergo qz debet intelligi si nō valet. f. aliter q per reuocationē testatoris. ¶ Decimo sexto quero qd si in testamento vbi est clausula est aliqua substitutio pupillaris vbi est testamētū totum nō valet qz porrigat ad ta. pu. l. verbis ciuilib: et qd ibi no. s. de vul. et pu. et l. scuoia. j. ad trebel. sed si pveres q totū testamētū vitiet tabule pupillares nō possunt valere iure directo tunc idē vt valeat iure fideicommissi: vt dixi in. d. l. verbis. nō dico ex codicillis: sed iure fideicō. relictū: vt dixi ab his qui impuberi et in testamēto succedūt. et puto si quidē pater poterat substituere pupillariter sed fuit defectus in aliqua solēnitate: qz vident rogati qui ab inte. succedunt impuberi: vt. l. scuoia. j. ad trebel. et j. de leg. i. l. quod fideicō. quod intelligo vt ibi pbat: et in l. qui duos. circa. fi. s. de vul. et pupil. et ibi no. per glo. et ibi dixi. ¶ Sz ar. contra predicta. j. de ali. et ci. leg. l. libertis. §. posthumus. vbi illa clausula nō porrigit ad ta. pu. sed illa clausula pertinet ad diminutionē legatoz ante relictoz. hoc pertinet ad augmētuz et sustentationem: qz clausula solet dicere hec est mea vltima voluntas quā valere volo et c. sed ta.

pupil. non sunt vltima voluntas testantis sed filij. ergo et. So. p ea tuenda dicitur volūtas patris: vt. l. pas. C. sed nec impuberes. de inoffi. testa. ¶ Decimo septimo quero. pone i codicillis inserunt illa verba si nō valet iure codicilloz ualeat iure cuiuslibet vltime uolūtatē prout meli⁹ ualere potest: qd operant ista verba. Rñ. opera buntur ut ualeat iure alterius uolūtatē minus solēnis ut iure uolūtatē imperfecte inter liberos: vt. l. hac cōsultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. et l. si. C. fa. her. non autēz ut ualeat iure testamēti etiā si esset sibi solēnitas sufficiens ad testamētū ut heredis institutio: quia illa heredis institutio potest ualere in codicillis iure fideicō. sed si poneret qz ibi essent aliqui q non possent ualere in codicillis: ut datio tuto. pu. substi. et similia. et tunc idem qz hec uerba si nō ualeat iure codicilloz ualeat iure cuiuslibet alteri⁹ vltime uolūtatē: debet itelligi equalis vel minoris solēnitatis nō maioris ut. l. si. de ui. tri. et oleo le. et ex de pcur. c. ij. in demē. ¶ Quero in testamēto fuit facta substitutio pupillaris: in codicillis ad testamētum factis fuit reuocata illa substitutio: ad quid traheretur h ademptio. Videtur dicendū qz aut in testamento est unus solus institutus et repudiavit et nō valet ademptio: quia nō habet a quo pfirmetur: ut. l. ij. s. eo. aut adiuit uel sunt plures instituti et aliquis adiuit: et tunc valet ista ademptio. uide. l. si si p ditiōe. in fi. de here. insti. et l. si ita scriptū. §. regula. s. de libe. et posthu.

Iei qui post. Potest reliqui ei qui nō est tempore testamēti s; tempore codicilloz. secus ecōtrario. h. d. Oppo. qz pōt posthumo relinqui: ut insti. de le. §. posthumo. Sol. ut in glo. et circa hoc an posthumo alieno possit relinqui. dic ut in l. gallus. §. ille casus. s. de libe. et posthu. et ibi plene fuit dictū. Dy. dicit qz etiam fm hec tpa poterat relinq posthumo: ut. l. pe. j. ti. i. ergo h. l. h; respectum ad l. xij. tab.

Codicillorū iure. Facta in codicillis perinde habentur ac si essent facta in testamento tunc. h. d. In tex. scripta essent. dic ea die qua codicilli scribuntur fm Ja. de are. C. Oppo. s. eo. l. i. Rñ. glo. et dicit dic ut ibi dixi. et c. dic ut i. gl. i. quia uerba directa in codicillis ex presumpta uoluntate trahuntur ad fideicommissum: ut. l. sce uola. j. ad trebel.

Furiosus nō intel. Furio sus habetur p absente et non cōsentiente. h. d. declara ut dixi in l. ij. §. uoluntates. s. fo. ma. C. Oppo. de. l. ij. s. de procu. So. ut glo. h que optime soluit illud contrariū.

Hereditas. Hereditas non pōt directo dari uel cōfirmari in codicillis: sed ad fideicommissuz trahit. Et. l. sequenti.

Decedens ab intestato uidet instituire illum qui ab intestato successit. et illa uerba quisquis mihi heres erit uidetur extendi ad successores ab intestato.

I quis cum. Per codicillos factos ab intestato uident rogati omnes quocūqz iure succedentes inter natos et nascituros. h. d. Nota qz quādo quis decedit itestatus uidetur instituire illum qui ab intestato succederet: ut h et l. conficiuntur. in princij. eo. C. Nota qz ista uerba quisquis mihi heres uidetur extendi ad

fit in oibus et p oia legit. tim⁹ q dicit vere legitimus. et excludit ex forma statuti feminas a successiōe: si causa cognita. i. ciuitatis filibus fuit facta legitima tio: et cū clausula non obstat. et facit etiā qz p illū textū uoluit Ro. in cōsil. lxx. vbi consuluit. statuto cauebat qz de qōnib; uertentibus inter cōneof non deberet fieri cōpromissum: mō quidaz a suo panguineo hēbat in oibus et p oia p cōneof consulit q non possit fieri p promissuz p illum tex.

¶ Hereditas. vide spec. in ti. de instu. edic. §. vifio lpu gnatione testamēti. in fi. hāc opi. segē bal. et ang. b et bar. in l. i. de le. i. in l. col. et Imo. et pau. de ca. in l. ex duobus. de vul. et pu. p qua est glo. in l. eam quā in glo. ij. C. de fideicō. duz glo. alle. l. q liberis. §. i. de vul. et pu. et p ista opi. optime facit tex. in l. i. testamēto. §. i. iuncta glo. i. si qz omif. cau. te. et i. l. si plures. de leg. iij. Contrariāz optenuit gl. reputata sing. l. l. ex duob; §. i. de vul. et pupil. quā ibi sequitur barto. bal. et ange. qz sibi p trarij fuerūt mouent mira rōe p. l. publt. q rō nō est bona vt ibi dicam post bart. iō ratio bart. h uidet uerios cū simi.

A iij

successores ab inte. contra. in. l. qui liberis. §. h. verba. §. de vul. z pu. So. dicit quidā h loquit i legatis que continēt onus heredis. unde cōpre bendit etiā heredes ab inte. ibi in substitutiōe q cōtinet pūsiōne substituti que pūsiō nō trahit ad eū de quo testator nō cogitavit. h nō placz p ea que habuistis. §. ti. iij. in. l. si in testō. quare dic qz ibi loquitur qū fecit testm̄ quo casu hec verba referunt ad heredes scriptos in testamēto: h qū nullū fecit. pbat. j. pxi. §. z. j. e. l. quidā referūt. **Extra glo. op. sm Dy.** quā quidā habēt quidam nō. dicit h bo. pos. zē. cōtra qa si succedit d iure pretorio tm̄ nō videt volūtatē defuncti succedere: vt. l. i. §. vel maxime. j. de colla. bo. sed h dicit cōtra: cū itelligat per istū tex. heres scriptus. **So. sustinēdo glo.** possumus dicere qz hoc ideo qa testator exp̄sit illud h. als sec. vel forte pōt dici qz istud dictū glo. nō dicit vsqz quaqz veruz: vt ibi dicitur. **Op. de. l. i. §. si. j. de le. iij.** Sol. ibi noiatim ab vna persona relinquit. h simplr. hic non sunt alia.

Testamento. Ad confirmationē codicil. reqrit adi tio ex testamento si factum est. h. d. vide qz si codicilli fiant post testamētū nisi adeatur hereditas ex testamento ex codicillis nil debet: vt. l. ij. de fideicō. li. z. l. fi. C. de ma. test. z no. in. l. qui filio. §. i. de here. insti.

Atetabulas. Per sequē testamētum renocant codicilli nisi aliquo iudicio cōfirmant. h. d. hoc est verum sm ista tempora. hodie vero semper vident codicilli confirmari siue precedent siue sequant. **Op. insti. e. §. non tm̄.** So. glo. qz ista est. l. pap. que ibi corrigitur i tex. expresse.

Ius seuerus. In codicillis nō potest adijci cōditio institutioni pure facte. hoc dicit glo.

Licet in cōfirmatione. Nemo pōt sibi legem imponere a qua nō lz recedere. h. d. h esset tractāda materia. l. si qs in pn. j. de le. iij. qa illud est difficile. qz qd habet illa. l. z non dicā nō h: qa ibi dicā. **Op. de. l. si qs in prin. j. de le. iij.** Et glo. dar plures so. doc. mōder. dant alias. dicam ibi z **Ly.** tangit in. l. sancimus. C. de testa. **Op. de. l. si mibi z tibi. §. i. legatis. j. de le. i.** Dicā in. d. l. si qs. in pn. **Op. de. l. si in prin. j. de le. ij.** So. illa z cor. cum ista. Ultimo inducūt ad. q. quādo imperator pcessit rescriptū: an dz dicere nō ob. tali lege. Et dic vt. l. fi. C. si qzra ius uel vti. pu. z ibi per glo. z doc. in. l. rescripta. C. de pre. impe. off.

Si post. Legata p nōscripta nō valēt etiā in codicillis. h. d.

Vedam. Per fictionez aliqd retro nō fingitur vbi deficit extremūa quo vel ad qd. h. d. ista. l. z tene hoc mēti. vt aliter. Codicilli facti ab eo qui desijt esse testabilis nō referunt ad testamētum. Item verba plata in codicillis intelligunt vt ex tūc nō ex tēpore testamēti. h. d. Glo. significat vnū ar. §. dic vt ibi. z. l. i bello. §. codicilli. j. de cap. z postli. re. Di.

Ex. l. sequenti. **Can** cuius existēs in villa possit testari cū gnqz testib. z an rusticus indistincte possit testari cūz quinqz testibus. z qui dicant rustici. Et qualiter pbat qz nō potuerunt haberi nisi gnqz testes.

Onficiuntur. Codicilli.

Juriscōsultus pōnit h determinatio nem qb modis fiant codicilli. z. h. d. Quattuor modis h in tex. positus. quis pōt codicillari: duz tamē nō impediāz testari impedimento iuris. scus si impedimēto facti. h. d. In. l. vl. C. de test. dicitur qz rusticus in villa si nō hz. vij. testes pōt facere testamētū cū. v. qd si cuius est i villa z nō pōt habere nisi. v. testes: an possit facere testamētum. Ja. de are. disputando tenet qz nō p hāc. l. qd puro verū. nam illa lex vltima solum cōcedit priuilegiū rusticis: z sic psonis nō loco: nō ergo ciuibus lz in loco illo essent. z hoc teneo in repetitione. l. cūctos populos. C. de sum. tri. Quero vtrum sit verū indistincte qz rusticus pōt facere testamētū cū. v. testib. in villa si plures nō reperunt. Glo. in. d. l. fi. dicit qz non nisi pbes cōsuetudo loci. sm illud illa. l. de nihilo puideret. nā cōsuetudo ante illā. l. nō potest pbari: qa desijt extare memoria z consuetudo presens non videtur aliquid facere ad propositū. De illa enim. l. nō meminit. puto qz nō sit necesse pbari consuetudinē. nam. l. illa est scripta in vniuersis rusticis q sunt sub imperio romano vt patet ibi circa mediū z in fi. l. nō potest qz vt precederet illa consuetudo vel nō. Itē quādo imperator statuit aliquid ex certa scientia credendū est hoc eē verum z nō in dubiū reuocari: vt. l. ij. C. de legi. z. l. i. §. de offi. psec. pto. z extra de confir. vti. vel inuti. c. i. z. ij. sed imperator ibi statuendo referuat consuetudinē oibus rusticis. ergo presupponit qz asī erat ei. ergo est standū. Preterea sicut in testamētis sba enūciatiua inducūt dispositionē vt ex testamēto agatur: licet aliter nō pbeat vt. l. i. C. de falsa causa adiecto legata: z. l. ex hac scriptura. de donationibus: z. l. legauit. de libe. lega. ita enūciatio pncipis ibi habet vim dispositionis vt ex illa. l. fieri possit lz de consuetudine nō doceat. Preterea quādo dispositio est certa de causa non curatur: vt. l. cū tale. §. fallam. j. de condi. z demō. maxime si causa est impulsua vt. l. i. §. sexū. de postu. sed ita est ibi. naz illud qd dicitur de consuetudine fuit causa impulsua: z causa finalis fuit rusticitas eoz: z qa stat in loco vbi copia hominū haberi nō pōt vt ibi dicitur. **Quero qui dicant rustici.** Rū. tex. C. ne rustici. ad vl. obse. reuo. l. i. videt intelligere rusticos omnes qui habitāt extra muros ciuitatis vel castrī: tamē idē intelligeremus de castris comitatū vbi nō esset copia hominū: z sic nō sunt castra in signia. illa enim nō gaudent illo priuilegio: vt ex primis. l. d. l. vl. **Quero ibi dicit si nō possunt haberi. vij. testes sufficiūt. v. qualiter pbabirūt.** Lerte eo ipso qz quis dicit nō potuerūt plures haberi: fundata est intentio sua nisi pbes triuz: vt. l. cū de indebito. §. de pba. tutius tamē est vt notarius dicat qz facta inquisitionē plures haberi nō possunt. Quero vtrū sit necesse qz illi. v. testes deponant postea corā iudice. Tex. in. l. vl. dicit qz sic. qd intelligo nisi testm̄ esset scriptum manu publica notarij: vt no. l. i. fi. C. de fideicō. z. l. ij. §. si. §. quēadmo. testa. ape. **Ultimo qz ro an in. d. testō sit necessaria scriptura.** Pe. qz non: vt no. in. d. l. vl. lz qztrariuz asserat glo. §. de testa. l. qui testamento.

Si post factum. Valent codicilli facti medio tempore quo quis erat intestabilis si tēpore testamēti z mortis erat itestabilis. d. d. Deinde.

Onficiuntur. Codicilli. Et dicit qz succedens ab intestato testator hāc citam volūtatē defuncti. limita ve habeo hic in apostillis in tex. z vbi ad ista bal. in. l. si emancipati. l. vij. col. C. de colla.

Enūciatio. Cū ipator aliqd statuit qd opef clausula ex certa scia. z de alijs vbi p moder. in. l. si constat. de ap.

Qualiter pbabit. vbi de hoc qz dicit in. l. deccz in. ij. appo. stil. de vbo. obli.

primo ponit. q. scdo vnā rōnem. tertio tollit aliā rōnem que videbat facere p eo. quarto so. r illā partē determinat. secūda ibi. nam r testm. tertia ibi. nec simul. quarta ibi. s3 dicemus. Nam r testamentū. Iste h3. h3 diuersas lec. r sic diuersas lras. put est in lra si eo. summaui vobis q faciat vnā rōnem p codicillis talē. Tertū est q testm valet: ergo codicilli debent valere qui sequuntur vires testamēti q̄uis eo tempore fecerit codicillos quo testamēti factionē nō habebat: r debet exponi si. p q̄uis. r hoc put habetis i littera si. Sed put habet in lra sed eo. debet aliter diuidi r aliter debet legi vt tertia pars icipiat ibi. s3 eo. r faciat vnā rōnem ptra codicillos r illud q̄ p miserat. nam r testamentum valet iungat cū. q. vt sit ratio dubitādi hoc modo. querit an ex codicillis debeant legata. rō dubitādi est: qa testamentū valet. Sed in contrariū arguo qa codicilli sunt facti eo tēpore quo erat intestabilis. illam lecturā tāgit glo. sup verbo nō habuit. r sequēs glo. sup se. h3. Tertia littera est cū eo. tunc alio modo diuidat. s. vt in tota illa pertinētia ponat rō dubitādi que est: qa testamentū valet cum codicilli fuerūt facti eo tēpore quo nō erat testabilis. sed tene primā lec. qa magis clara: quā glo. ponit sup verbo nā r testamentum. alie particule sunt clare. C. Op. de. l. qui ex liberis. §. testmēto. j. de bo. pos. fm tab. So. intellige illam fm istaz fm q̄ aliquo iudicio voluntatis ille emancipat⁹ confirmauit testamētuz primū alias nō valeret: facit ad istū. §. j. de le. iij. l. i. §. i. C. Venio ad h. nec simul. videt q̄ effectus mutus nō pōt codicillari: quia nō pōt testari vt. l. discret. C. e. ergo nec codicillari: vt. l. diuus. §. codicillos. §. e. r. §. §. pxi. Rū. aut tu intelligis de muto proprie: r tunc debet intelligi de codicillis. Preterea mutitate cessante vel si fecit stante mutitate intelligas q̄ postea illud vitū cessauit r aliquo voluntatis iudicio confirmauit vt in precedenti casu. potest etiā intelligi in eo qui nō ē mutus pprie: sed per aliquod accidēs infirmatus nō pōt loq ad presens: s3 pōt facere codicillos nutu: vt. j. de le. iij. §. nutu. C. Op. h. de alienis testaf. Cōtra imo codicillat. So. vt in glo. qa verbū testari large ponit. C. Op. q̄ nō liceat de alienis testari: vt in aut. ingressi. So. glo. q̄ herant sua tēpore mortis. C. Op. ad h. q̄ testamentū nō valet de iure ciuili: vt isti. de exhere. li. in pn. So. nō valet de iure ciuili: sed de iure pretorio cōfirmat: vt. l. posthumus. in pn. §. de iniur. tes. q̄ intelligi si viuo testatore decesserit: alias secus: vt ibi dicit. in casu tamē possunt valere codicilli si testator eos confirmauit expresse post natiuitatē posthumi q̄ p̄ posthumus post testatorē decesserit. ita dicit glo. r bene. Et aduerte q̄ posthumum appellat narum post testamentū non post mortē testatoris: alias esset impossibile q̄ testator cōfirmaret post natiuitatē posthumi: r ideo valet prout exnūc nō prout extunc. s. confirmatōne testatoris.

Si miles. Codicilli scī a milite post sunt stare p se: ideo ad testamentuz non referunt. h. d.

Si ei seruo. Si legatum non valet ab initio confirmat ex postfacto r impedimento ex vltima voluntate testatoris sublato. h. d. C. No. casuz in quo cessat regula catoniana: de quo plene videbitis in. l. i. j. de re. cato. rōnem dic vt in glo.

Si quis certi generis.

Qui confirmat codicillos posteriores videtur reprobare priores. h. d. Contra hāc. l. facit. j. de leg. iij. l. si quis in pn. vbi a voluntate reprobate tacite recedit per aliā simplicē voluntatē. So. h. interuenerūt duo actus. s. prima voluntas que confirmat posteriores: r p̄ns reprobauit priores: deinde secuta ē voluntas posterior: ex q̄bus duobus media reprobata intelligitur: ibi secus. vt ibi dicitur.

Risto. Nō possunt fieri codicilli ab eo qui dubitat de statu suo nisi sit miles. h. d.

Quod p manus. Principale si pōt cōfirmari ab accessorio. h. d.

Ei generi. Legata ab eo que quis putabat in solidum sibi successuruz: puta si aliquis cū eo succedat in partē nō in totū debent. fallit in libertate. h. d. Glo. signat aliquas op. dic vt in ea. materiā hui⁹. r. l. pe. j. eo. By. tractat in. l. pa. ter. §. cum estimare. j. de le. ij.

Alud sine dubio.

Tractari. Si testator fecit institutio- nem heredis in dubio videtur voluisse testari. h. d. In codicill. i. in quadam scriptura non sufficiente ad testamētū sed ad codicillos. hoc dicit. Quod est dubiū an voluerit facere testamentuz an codicillos. Contra imo voluit facere codicillos vt ponitur in principio. So. exponit codicillos: vt dixi sup tex. r cessant cōtraria. Mo. duo primū cōtra Ja. de are. qui dicit q̄ vbi cūq̄ ponit verbū volo: positum cum institutione directa trahitur ad fideicommissum: vt. l. sceuola. ad trebel. q̄ est contra hanc. l. C. Non obstat. l. sceuola quia ibi cōstabat q̄ volebat facere codicillos: vt no. §. l. i. C. Nota secūdo q̄ ex presumptione colligitur vtrum testator voluerit instituire directo uel non. r sic facit ad ea que diximus in. l. centurio. §. de vul. r pu. vbi ex presumptione inspiciamus vtrum testator voluerit substitutionē ppendiosam infra tēpus pubertatis trahi ad directā uel non.

Vidam referūt. Diuiditur in duas partes. prima quando vnū heredem instituit r ei substituit r post mortem primi codicillos fecit. secunda quādo plures heredes instituit r substituit r codicillos fecit post mortē vnus. secūda ibi. q̄ si duo. prima pars breuiter hoc intendit. Sicut legatum est nullum quādo relinquitur ei qui tempore legati nō est ita quando relinquitur ei qui tēpore legati non viuit. h. d. C. Oppo. relicta ab instituto videntur repetita a substituto: ut. l. j. j. de le. i. ergo a substituto debentur si a substituto relicta fuerunt. Respōdeo possumus hoc intelligere quādo in codicillis legata sunt relicta ab herede noiatim: tunc tenet substitut⁹: vt. l. si plures. in fi. j. de leg. iij. ad. l. fal. cidia. l. i. §. id q̄ ex substitutione. r hoc innuit littera qa heres rē. r ibi ita vt ab instituto codicilli confirmat rē. dices tu si hoc est ergo nō debētur a substituto etiā si tempore codicilloz uiuisset institutus q̄ esset ptra mentē huius. l. Sustinēdo posses dicere fateor q̄ non debent sed nō ideo quia ab initio nō ualuerunt: sed quasi defecta ex postfacto ppter hereditatē non aditā a substituto: r huic pōt adaptari tex. in pn. ibi. an perinde datio uel ademptio rē. Vel dicas r melius q̄ si fuerūt legata relicta ab instituto sub noie appel-

¶ Quidam q referunt debent. Et idē qd b r3 bar. i. d. l. licet. r. l. q p ditio. in pn. de p. di. r. de mon. l3 bal. hic indistin- cte dicat q qñ legata sñ p nō scripta vt qz sūt re- licta ab here- de q tēpore facti legati mortu⁹ erat non vident esse repetita a substituto & ita etiā te- net ang. i. d. l. licet. l3 vi- tas depēdet ab illo mag- no dubio vi- delz an por- tio heredita- tis nō scrip- ta trāseat cū onere vel nō de quo ple- ne p glo. l. l. i. s. is ita. d. cada. tol. cū cōcor. nā te- nēdo opi. q trāseat cum onere vā est opi. bar. hic r i dicitio lo- cis sed tenē- do q nō trā- seat cū on- re put tenu- it dy. bal. et ymo. r. cō- plures in. l. celsus. alias Incipit pa- ter. s. h. d. le- ga. ij. r. cy. i. l. nō iustaz. ad treb. qd est multū su- stentabile p istam. l. tunc veri⁹ exit vi- etum bal. et ang.

b ite a stato. adde ad limitatio- nez huius. l. in fin. q vbi testm nō va- luit tūc bene valent codi- cilli vt dixit bar. i. l. lega- ta inutiliter

latius hoc mō ab herede meo non noīato noīe pprio r tunc a substituto debetur p. d. l. l. j. de le. i. l. si institutus viuebat tēpore codicilloz: als secus ut hic: que ē notabilis determinatio ad il- lam. l. rōnez tangā. j. pri. §. Quid si uerba in co- dicillis fuerūt simpliciter plata. Ja. de are. uide- tur dicere q in dubio uidef dirigi sermo ad he- redē institutū in primo gradu. r qd alle. mibi nō placet: qa sicut codicilli ab intestato referuntur ad oēs qui ab intestato quoquo gradu succede- rent: vt. l. si quis cū nullum. s. e. ita eadē ratione facta ex testamento referunt ad oēs qui ex testa- mento heredes extiterint quoquo gradu. Pre- terea p hoc uidef tex. in. l. paterfa. §. i. s. de vul. r pupil. vt referat ad heredes oēs qui sunt ex iu- dicio testatoris primo vel secundo gradu. facit .C. ad trebel. l. vltima.

¶ Si. Alias incipit post testamētum. si nō iue- nis in libro dic q est de. l. quidam. r hic summat hñ. qd si duo rē. Legata in codicillis a duobus institutis relicta vno eoz mortuo p par- te eius in effectu tantū sunt legata iualida. h. d. cū. l. l. s. cū ea. que dz ptinuari ad istā fm veritatē nisi cōiter veniat post. l. ab itestato. r ita glosator habuit: tamē debet intelligi vt supra dixi. nō erit hoc verū de rigore: secus de equitate: vt. j. e. l. s. cū ea quā hic iunge si nō habes. C. Op. hic lega- ta fuerūt relicta p hec uerba quisqz mibi heres erit: ergo debebunt a quocūqz qui erit heres: vt .s. e. l. si qz cū nullum. Ja. de are. dicit q id vep- quādo nullum est factū testamētū: secus quan- do aliquod: quia tunc referūt ad institutos in primo gradu: vt. s. de vul. r pu. l. qui liberis. §. hec uerba: sed hoc non est verum imo referūt ad oēs qui sunt heredes ex iudicio testatoris p- mo vel secūdo gradu: vt. l. paterfa. §. i. s. de vul. r pupil. quare intelligo q hic dixit quisqz mibi heres erit ex institutis. C. Op. q hereditas p nō scripta accrescit cū onere suo vel ad substitutum vadit: vt. l. i. §. is ita. C. de cadu. tol. videbis in. l. que cōditio. j. de p. di. r demō. si ergo hereditas erit p nō scripta eodē modo legata relicta ab in- stituto erunt p nō scripta: ergo debet trāfire etiā ad institutū. Respō. illuū verū quādo hereditas erat p nō scripta: r per psequēs legata respectu eius a quo relicta sunt r sic nullo tēpore ceperūt habere effectū ab institutioe: cū institutio fuerit nulla r substitutionem habeat tanq̄ ipse fuerit prior: sed hec institutio fuit aliqua licet legata p non scripta respectu eius a quo relinquūtur cuz substitutus habeat tanq̄ secūdus non tanq̄ pri- mus. facit. s. de libe. r posthu. l. iij. in fi. C. Op. j. e. l. penul. Dicit glo. illa corrigit istā: tu dic q concordat intelligēdo illam cū determinatione .l. sed cū ea. j. eo. quā legi nunc simul.

¶ Intestato. ¶ Ista lex scip- sam summat i si. r ibi manifestius dicam rē.

¶ Intere quibus. ¶ Id qd dicit p mittitur. exponitur in glo. duob⁹ modis. Primo modo prout iacet in littera pmitto q te heredem faciam hoc nō est verum quia est cō- tra bonos mores talis obligatio: vt. l. stipulatio hoc modo. j. de verbo. oblig. Secundo modo quia in litteris dixit te heredem facio: r tunc nō valet vt testamentū: quia non est ibi solennitas. nec vt codicilli: quia datur ibi hereditas ita loq- tur hic. cetera sunt clara.

¶ Lociana. Si actus importa- tus per verbum fu- turi temporis cadit in eo quod est de p- terito dispositio refertur ad illud. hoc dicit. facit .j. de condi. r demō. l. cū tale. §. falsam. r quod ibi no.

¶ S qui unum. Relicta ab eo quem qs solum sibi successurū putat si in parte suc- cedit pro parte debetur si in dimidia nihil. hoc dicit. C. Nota rationez in fi. ibi quoniam rē. Et materia huius. l. dicā in. l. cum pater. §. cum esti- maret. j. de leg. ij. vbi Dy. ponit. C. Ultimo no. si. huius. ad opi. quā teneo per autem. ex causa. q non conseruātur legata rupto testamento ex causa preteritionis filij quem ignorabat viuere. naz si sciuisset testator nec tot legata fecisset r ei nō abstulisset vt hic in^o si. dicam in. l. filio pterito .s. de iniust. rup. r irri. testa.

¶ Palam. Nominatio heredis sine scriptura nō fa- cit vt scriptura cōtinens legata sine insti- tutione sit testamentum: sed vt codicilli habentur. hoc dicit. C. Oppo. s. e. l. i. So. hic non erat scriptum in tabu. nomē heredis: ibi sic. C. Op. .C. de testa. l. errore. Sol. ibi fuit ommissum erro- re scribentis: hic voluntate testātis. C. Oppo. .C. e. l. h. §. illud. Dicit glo. illa magis cōcordat. Quero vtrum ista nominatio heredis valeat vt testamentum nuncupatiū. Glo. hic videtur di- cere q non intelligendo q legata debeantur a venientibus ab intestato. Sed in. l. si is qui. s. de testa. videtur dicere q in testamento valeat. r iō Dy. sustinet vtranqz litteram. aut enim apparet q testator volebat condere testamentum in scri- ptis: r pcedit lec. hic posita. non enim valuit vt testamentum in scriptis quia non fuit scriptum nomen heredis: nec vt nuncupatiū quia testa- tor noluit facere testamentū nuncupatiū. aut non constat: r tunc illa nominatio heredis si est facta coram legitimo numero testamentū valet testamentum: r illa scriptura valeret vt codicilli. ita intelligatur glo. in. l. is q. s. de testa.

¶ Legū doctoris excellētissimi dñi Bartoli de saxoferrato prima pars lecture super inforciato vna cū additionibus dñi Alexādi de imo. dilī- genter correctā feliciter finit.

post prin. j. de le. i. sequē do glo. ibi. S qui unum. Ut hic in fi. Sed h ille tex. recte cōsideratus facere videt contra opi. bar. qz secū- dū opi. suaz oia legata vi- tari debent quod est cō- tra istuz tex. vide imolaz in. l. qui filia bus. j. de le. i. in pn. post bar. Tu dic q ymo. nō est ptra qz bar. loqz qñ nul- lus al^o fil^o fuit institut^o videbat di. cendū qz scē testator gra- uauit filium quē habebat eodē modo grauasset q habere igno- rabat r tan^o iuriscōsul^o tus decidit contrariū: s sic facit pro- bar. q a po- stumo pteri- to ignorat^o nō debetur legata d hoc vide bal. cō- filio. cccxli. ij. volu.

¶ Palā s dy. sub- stinet. Adde quod no. ange. et ymo. in. l. i. §. s. naut sit de here. illi